

Jan Frouz, Olga Vindušková: Čtení a psaní odborného textu v environmentálních vědách

V nakladatelství Karolinum vyšla zajímavá kniha, v níž dává tandem Jan Frouz a Olga Vindušková z Ústavu pro životní prostředí Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy nahlédnout do barvitěho světa odborné literatury. Autoři předkládají poutavou formou rozsáhlé spektrum informací zaměřené na přípravu odborných publikací. S lehkou nadsázkou lze konstatovat, že přímo nabízejí své know-how podložené především dlouholetou vědeckou praxí a úspěšnou publikační činností prvního z nich.

Kniha je sice, jak se v ní uvádí, určena zejména studentům vysokých škol na všech stupních studia, nicméně inspiraci a poučení z ní mohou čerpat i již „odrostlejší“ vědci. Poskytuje cenné vodítko při čtení odborného textu i při tvorbě odborných prací, ať už jde o práce bakalářské, diplomové a dizertační, nebo články do recenzovaných časopisů. Poskytované rady se dají využít i v jiných oborech než prezentovaných environmentálních vědách.

Téma je pojato skutečně od základu. První část zaměřená na způsob, jak správně číst odbornou literaturu, se podrobně zabývá tím, proč a jak číst odborný text, jak se v něm orientovat, jak najít relevantní zdroje a jak s nimi pracovat, jak kriticky hodnotit získané informace. To je zcela zásadním problémem. Výrazným rysem dneška není nedostatek informací, ale jejich přebytek, a to velmi odlišné kvality. Na rozdíl od doby ne tak dávno minulé, před r. 1989, kdy bylo obtížné se vůbec k nějakým odborným výsledkům ze zahraničí na západ od nás dopracovat, je dnes člověk daty a zprávami přímo zahlcován, a je tedy velice důležité umět se zorientovat a být schopen s informacemi pracovat. Zmíněná informační exploze samozřejmě souvisí nejen se změnou společensko-politického systému u nás, ale i obecně s rychlým rozvojem informačních technologií ve světě. Zatímco dříve se časopisy studovaly pouze prezenčně v knihovnách a na zaslání tzv. separátů (samostatných kopií článků, publikovaných původně autorem v odborném časopise nebo sborníku, přetištěných speciálně pro potřeby autora, aby je mohl případně zaslat ostatním kolegům a zájemcům v papírové podobě klasičkou poštou) od zahraničních autorů se čekalo řádově týdny, dnes můžeme získat plné verze článků okamžitě. A autorské výtisky v elektronické podobě dnes dostaneme na požádání e-mailem obratem. O to důležitější je umět se v této informační záplavě rozhodnout, co je podstatné pro vlastní práci, co je potřeba si důkladně prostudovat a co lze bez obav převzít od jiných autorů.

Druhá část se týká psaní odborného textu a podrobně pojednává o přípravě odborné rešerše i článku z původních (vlastních) dat. Autoři nastiňují důležitou úlohu statistiky při zpracování naměřených

dat, vysvětlují, jak vizualizovat výsledky, kdy se správně používají pro jejich prezentaci tabulky a kdy naopak obrázky. Není opomenut ani náhled do fungování recenzního řízení při podávání článků do mezinárodních impaktovaných časopisů, včetně návodů ke komunikaci s editorem a recenzenty v angličtině, i s názornými příklady vhodné jazykové stylizace.

Text je doplněn barevnými boxy, které blíže rozvádějí jednotlivá specifická témata. Dozvíme se mimo jiné, co je plagiát, jak fungují autorská práva, jak se využívají různé odborné zdroje, co obnáší scientometrie – tedy hodnocení vědy, jak se vyznat v méně obvyklých typech grafů, jak si klást ty správné otázky a formulovat hypotézy, k čemu slouží citační manager, jak uchovávat primární data.

Velmi užitečnou statí pro studenty bude bezpochyby část o přípravě správné rešerše, základu každého odborného pojednání, kdy chceme navázat na předchůdce studující totéž či podobné téma, a musíme tedy nejprve zjistit, co už bylo vytvořeno. Nejde totiž o pouhé zhuštění výpisků, které bývá často chybně předkládáno, ať už v práci bakalářské, nebo diplomové. Celý proces vzniku rešerše je poněkud složitější. Musíme důkladně projít, co v oblasti našeho zájmu vybádali před námi jiní, a najít místa, která zůstávají nejasná. Z relevantních pramenů je nutné studovaný problém pochopit a vytvořit si na něj svůj názor a představu, jak to celé funguje, a na základě důkladného studia zvoleného tématu přijít s vlastním zhodnocením, které pak může být důležitým myšlenkovým přínosem dotyčného tvůrce. Autoři naznačují logický postup, jak lze k užitečné rešerši dospět.

V části zaměřené na sepsání originálního článku z původních dat pak radí vhod-

ný postup psaní a pořadí přípravy jednotlivých kapitol. Doporučují, pro mnohé možná překvapivě, začít rovnou dosaženými výsledky, pokračovat použitou metodikou, pak přejít k diskuzi a úvod psát až nakonec. Připomínají také důležitost výběru toho správného časopisu, vhodného právě pro náš článek. Užitečný je i návod, jak reagovat na připomínky recenzentů, a rada, že je nanejvýše vhodné nebrat si výtky osobně, ale vnímat je jako dobře míněné podněty k uvážení, vedoucí po zohlednění většinou k vylepšení původního rukopisu.

Okrajově, na konci knihy, se autoři zmiňují ještě o dalších dvou formách sdělování informace – o posterech (plakátových sděleních) a ústních prezentacích, ať už jde o přednášky na konferencích, či obhajoby kariérních prací. Škoda jen, že zde chybí zmínka o inovativním typu prezentace kombinující ústní a posterovou prezentaci – PICO (Presenting Interactive Content), před dotykovými obrazovkami, která se v poslední době začala objevovat na některých konferencích. A právě protože je to forma úplně nová, málokdo ví, jak ji připravit.

Celá publikace je z uživatelského hlediska přívětivá, dobře se čte a nepochoybně výrazně usnadní studentům i začínajícím vědcům vstup do akademického prostředí. Lze ji pochválit i po stránce formální. Neodrazuje přílišnou velikostí, tloušťkou ani váhou. Na rozdíl od současné tendence nahustit co nejvíce informací na co nejmenší plochu, a z toho plynoucího zmenšování písma až na hranici rozeznatelnosti sdělení, v tomto případě nakladatelství zvolilo příjemný typ i velikost písma.

Umění publikovat patří k nedílným atributům vědecké práce. Nestačí jen dělat dobrou vědu, ale je potřeba vhodným a použitelným způsobem sdělit své myšlenky ostatním. Pokud chce člověk ve vědě uspět, musí se naučit předávat své názory, informovat o výsledcích svých experimentů, měření nebo modelování a dokázat z nich vyvodit logické, správné závěry. Psát tak, aby se má práce stala inspirací pro jiné, je svého druhu umění, které přispívá k posouvání vědeckého poznání.

Publish or perish, česky „Publikuj, nebo zhyň!“ Znamé heslo, které stručně, ale o to důrazněji vyjadřuje význam vědecké publikace pro prosazení se v akademické sféře. Existuje řada odborných monografií a pojednání věnujících se tomuto tématu v zahraničí, zejména v anglicky psané literatuře, v češtině je však podobných prací skutečně pomálu, případně jsou již staršího data (např. kniha Zdeňka Šestáka Jak psát a přednášet o vědě, Academia, Praha 2000).

Autorům se podařilo vytvořit originální a svěží dílo poskytující široké spektrum zásadních informací, s použitím mnoha praktických rad a příkladů, a předat čtenářům návod, jak se k obtížné vědecké publikační činnosti postavit a vypořádat se s jejími mnohými úskalími. Knihu mohou jen doporučit a věřím, že poskytne poučení, i stejné potěšení, jaké poskytl mně.

**Karolinum, nakladatelství Univerzity Karlovy, Praha 2017, 96 str.
Doporučená cena 110 Kč**